

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 4/2019

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Anne Lotte Gulbrandsen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 23. november 2020

I behandlingen har deltatt: Nora Lund Lefdal
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klagen tas til følge. Klager tilkjennes kompensasjon
med 100 % av 65 G. Salærkravet dekkes i sin helhet.

***

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

Krav om kompensasjon og billighetserstatning ble fremsatt for Statens pensjonskasse (SPK) 2. mai 2011. SPK tilkjente i vedtak 26. august 2011 billighetserstatning basert på en varig medisinsk invaliditetsgrad på 20 %.

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han tjenestegjorde i ██████████ i ██████████ og ██████████ fra ██████████ 200█ til ██████████ 200█, og i ██████████ med ██████████ fra ██████████ 200█ til ██████████ 200█. Klager fikk gode skussmål som soldat.

Klager har beskrevet en stabil og god oppvekst, uten større problemer. Han har hatt lite kontakt med faren, men har hatt et godt forhold til resten av familien. Klager trivdes og gjorde det bra på skolen. Han var aktiv og gjorde det godt i sport. Førstegangstjenesten ble avtjent fra august 200█ til juli 200█. Han tjenestegjorde først som ██████████ i en ██████████ i ██████████ på ██████████, deretter var han tre måneder på oppsetning til ██████████. Det er ikke beskrevet psykiske plager før tjenesten.

Etter tjenesten i ██████████ ble klager en del av ██████████ og jobbet som ██████████ i ██████████. Han begynte med høyskolestudier ved høyskolen i ██████████, men avbrøt disse på grunn av ██████████. Tjenesten i ██████████ er av flere kilder beskrevet som belastende. Det skal under klagers kontingenter har vært flere ubehagelige hendelser og stor arbeidsbelastning. Etter hjemkomst fra ██████████ i ██████████ 200█, var han ansatt i ██████████ frem til ██████████ samme år. Han har deretter hatt ulike jobber. Han har i perioden jobbet mye og hatt flere jobber om gangen.

De første nedtegnelsene om psykiske plager er fra like etter hjemkomst fra xxxxxxxx i 200xx. Klager har i ettertid oppgitt at han etter hjemkomsten var rastløs og isolerte seg. Han har oppgitt at søvnproblemene hans begynte om lag to måneder etter at han kom til xxxxxxxxxx. Problemene skal ha startet i xxxxx etter en uvarslet øvelse hvor de måtte stå kontinuerlig på 15 minutters beredskap. Han skal allikevel ha klart seg greit etter hjemkomst frem til han i 200x fikk sitt første panikkanfall. Han har beskrevet et kronisk høyt spenningsnivå og flashbacks. Klager var sykemeldt for angst og depresjon i 2008 og 2009, for PTSD og alkoholavhengighet i kortere perioder i 2012, og for PTSD fra 13. februar 2012 til 24. januar 2014. Klager gikk i perioder fra 2014 på AAP, og ble i vedtak 27. november 2017 innvilget 100 % uføretrygd med yrkesskadedekning. Han fikk i 2011 tilkjent menerstatning fra NAV på grunnlag av PTSD påført i utenlandstjenesten. Klager har et alkoholproblem som har vedvart i mange år. Han skal også ha brukt store doser av vanedannende medikamenter over lang tid.

I forbindelse med kravet om kompensasjon, er det innhentet en spesialisterklæring fra psykolog Trond Ivar Hegge. Erklæringen er datert 12. januar 2016, og er avgitt i tråd med mandatet fra Forsvarsdepartementet. I følge erklæringen oppfylder klager kravene i henhold til ICD-10 for alvorlig depressiv episode uten psykotiske symptomer med sekundær panikk lidelse, agorafobi, avhengighetssyndrom av alkohol, -periodevis bruk og avhengighetssyndrom av benzodiazepiner. Hegge skriver at det er usikkert om det foreligger en selvstendig psykisk belastningslidelse. Dette da klagers symptomer delvis anses å skyldes avhengighet av medikamenter og alkohol. I spørsmålet om årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers plager, konkluderer Hegge med at det er under 50 % sannsynlighet for at tjenesten er årsaken til klagers plager, og at «[d]et er svært vanskelig å fastslå da avhengighet av tablett og alkohol i seg selv kan gi de samme symptomer. Hendelsene synes ikke så alvorlige, det foreligger ikke dokumentasjon på akutt symptomer, og brosymptomene er svært generelle». Hegge anslår klagers varige medisinske invaliditet til 15-34 %. Han mener at alkohol- og medikamentmisbruket har en betydelig innvirkning på funksjonsevnen.

Statens pensjonskasse avsto i vedtak 28. januar 2016 krav om kompensasjon. Bakgrunnen for avslaget var at klager på vedtakstidspunktet hadde fått innvilget arbeidsavklaringspenger fra NAV, og at man ikke fant at vilkåret «varig ervervsmessig ufør» var oppfylt. Subsidiært kom SPK til at vilkåret om

«psykisk belastningsskade» som følge av tjenesten» uansett ikke var oppfylt. SPK anser klagers gradvis reduserte helsetilstand å være forårsaket av hans alkohol- og medikamentmisbruk, og at disse problemene ikke står i årsakssammenheng med tjenesten.

Advokat Anne Lotte Gulbrandsen påklaget vedtaket i foreløpig klage datert 3. februar 2016. Advokaten sendte deretter frem utfyllende klage 8. mai 2016, hvor hun ba om at det skulle innhentes en tilleggserklæring fra Hegge, fordi psykologen hadde hatt et mangelfullt faktum ved utarbeidelse av erklæringen. Det ble også bedt om at saken skulle utsettes til ervervsevnen var avklart.

SPK innhentet deretter en tilleggserklæring fra Hegge datert 7. desember 2016, hvor en rekke anførsler fra klagers advokat ble svart ut. I forbindelse med tilleggserklæringen har det tilkommet ny informasjon i form av en rekke dokumenter fra klagers advokat. Hegge fastholder i tilleggserklæringen sin konklusjon fra den første erklæringen.

Etter ny vurdering, fastholdt SPK at det ikke var sannsynlighetsovervekt for at rusproblemene skyldtes tjenesten. Klagen ble oversendt til klagenemnda for behandling 6. februar 2019. I mellomtiden hadde klager, i vedtak 27. november 2017, blitt innvilget 100 % uføretrygd med yrkesskadedekning.

Skadelidte og hans advokat deltok under nemndsmøtet via digital overføring. Det samme gjorde en representant for SPK.

2. Klagenemndas vurdering

Saken gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner del I og del II.

Rett på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014. Nemnda går ikke nærmere inn på bevisvurderingen etter ordningens del I, da den uansett finner at beviskravet etter ordningens del II er oppfylt.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelig krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b, i dag forsvarsloven § 55, som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse og det er ingen begrensninger i hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1570 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarerhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): *«Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning»*. Foreligger nedtegnelser eller lignende som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil disse derfor være særlig viktig ved bevisbedømmelsen.

Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Hvis det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon.

At skadelidte selv ikke kobler sine plager til tjenesten, selv om det uomtvistelig foreligger psykiske plager, kan ikke uten videre tolkes dithen at tjenesten ikke er årsak. Det påhviler ikke skadelidte å påvise årsaken til psykiske plager, men en tidlig kobling mellom om plager og tjeneste, vil kunne styrke skadelidtes posisjon.

Det er i anledning kompensasjonssaken utarbeidet en spesialisterklæring fra psykologspesialist Trond Ivar Hegge. Samme spesialist har i tillegg utarbeidet en tilleggserklæring basert på en rekke spørsmål fra klagers advokat. I den første erklæringen datert 12. januar 2016 konkluderer Hegge under tvil med at det såkalte A-kriteriet for PTSD-diagnosen ikke anses oppfylt. Det vil si at spesialisten, basert på hendelsene klager har fortalt om, ikke anser ham for å være utsatt for belastninger eller traumer som kreves etter PTSD-diagnosen. Spesialisten konkluderer med at B-kriteriet muligens er oppfylt, mens han vurderer C- og D-kriteriet som oppfylt. Han skriver imidlertid at disses symptomene ikke er spesifikke til tjenesten, de kan være konsekvenser av skadelidtes langvarige misbruk av alkohol. Han anser videre ikke E-kriteriet, som innebærer at B-, C- og D-kriteriet må være oppfylt innen seks måneder etter traumet eller den traumatiske påkjenningen opphørte, dokumentert oppfylt.

I lys av dette, drøfter Hegge de fire såkalte Lie-kriteriene, som gjelder hendelsens skadeevne, forekomsten av akutt symptomer, forekomsten av brosymptomer og forenelighetskriteriet/ikke andre årsaker. Selv om Hegge konkluderer med at A-kriteriet for PTSD ikke er oppfylt, vurderer han det som at tjenesten kan ha hatt en skadeevne i form av langvarig påkjennning og beredskap, noe som kan ha ført til forhøyet aktivering hos klager. Han skriver videre at det ikke finnes dokumentasjon på akutt symptomer. Med henblikk på brosymptomer, skriver Hegge at det ikke foreligger dokumentasjon på plager før i 2008, og at man ikke har lyktes i å få tak i dokumentasjon fra legebeseøk i 2006. Han skriver videre at det klager forteller om sin høye aktivering i form av mange jobber og lite søvn kan være brosymptomer, ved at det er utslag av at klager unngår å kjenne på det som er vanskelig.

I etterkant av erklæringen, rettet klagers advokat en rekke spørsmål til Hegge. Dette ledet til en tilleggserklæring datert 7. desember 2016. I forbindelse tilleggserklæringen har det tilkommet Hegge ny informasjon i form av en rekke dokumenter. Blant dokumentene et brev fra Forsvarsstaben v/veteranavdelingen datert 17. mars 2015 med vedlegg. Brevet inneholder dokumentasjon om de

påkjenninger som de aktuelle kontingentene i [REDACTED] og [REDACTED] var utsatt for. Hegge skriver at disse dokumentene, som han ikke var kjent med da han skrev sin første erklæring, styrker sannsynligheten for at A-kriteriet i PTSD-diagnosen er oppfylt. Han konkluderer likevel, under tvil, med at A-kriteriet ikke er oppfylt.

Hegge er i forbindelse med tilleggserklæringen også forelagt en uttalelse fra troppsjef [REDACTED] om forholdene i [REDACTED] i 200[REDACTED]. I uttalelsen fra [REDACTED] kommer det frem at situasjonen i [REDACTED] i 200x og 200x var veldig spesiell. [REDACTED] viser til at klagers kontingent var [REDACTED], og at det dermed var store mangler på infrastrukturen. I tillegg skjedde det flere episoder i denne perioden som hevet stressnivået betraktelig, blant annet tok to selvmordsbombere ganske tidlig i kontingenten livet av [REDACTED]. [REDACTED] beskriver klager som solid, lærevillig og ansvarsbevisst. Han beskriver også følgende episode før hjemreisen fra [REDACTED]: «Det skal sies at den natten før troppen skulle reise hjem så fikk vi melding om en forestående skarp situasjon som vi måtte delta i. Dette skapte frykt hos en del av gutta og [REDACTED] var en av de som reagerte sterkt på dette.» Om dette skriver Hegge i sin tilleggserklæring: «At han reagerte sterkt på at de måtte delta i en skarp situasjon dagen før avreise er av interesse. Det kan tyde på at skadelidte har hatt reaksjoner underveis i kontingenten (akuttsymptomer).» Han påpeker samtidig at det er en svakhet ved [REDACTED] uttalelse at den er innhentet mange år etter tjenesten.

Også et journalnotat fra spesialist i allmenntilleggsmedisin, [REDACTED], er omtalt i tilleggserklæringen. Klager oppsøkte kort tid etter hjemkomst fra [REDACTED], som sykemeldte ham 100 % fra [REDACTED] 200[REDACTED] til [REDACTED] 200[REDACTED]. I Journalnotatet fra konsultasjonen heter det at klager har to jobber og at han stresser. Det er også notert «P02», som er en kode for psykisk ubalanse situasjonsbetinget i klassifikasjonssystemet ICPC-2. Hegge skriver i tilleggserklæringen at dette styrker sannsynligheten for at det har vært akuttsymptomer tilstede kort tid etter avsluttet tjeneste, men understreker også at tjenesten ikke er nevnt i notatet.

Hegge har i anledning tilleggserklæringen også tatt i betraktning journalnotater fra [REDACTED] fra 200[REDACTED] som dokumenterer problemer i form av panikkangstanfall, uro, angst og dårlig søvn. Hegge peker på at dokumentasjonen ikke sier noe om at årsakene skal være hendelsene i utenlandstjenesten. Oppsummeringsvis skriver Hegge at det kan ha vært brosymptomer til stede, men at dokumentasjonen er svak.

Om forenelighetskriteriet/ikke andre årsaker skriver Hegge i den første erklæringen av 12. januar 2016:

«Plagene han beskriver kan være forenelige med en varig årvåkenhet etter opplevelser i utenlandstjenesten. Men de kan også være forenelige med medikament- og alkoholavhengighet. Avhengigheten er etter mitt skjønn godt dokumentert i denne saken. Det er derfor godt mulig at det foreligger andre årsaker, helt eller delvis, i andre forhold enn hans opplevelser fra tjenesten.

Det er i journaldokumentasjonen beskrevet andre mulige årsaker som samlivsbrudd og påfølgende rettssak, trusler ifm jobben som [REDACTED], og [REDACTED]. Dette kan også ha vært påkjenninger for skadelidte. Etter undertegnede vurdering har disse påkjenninger antagelig lite å si for skadelidtes problemer.

Det bør vurderes hvorvidt skadelidte kan ha utviklet en avhengighet av alkohol og medikamenter som en følge av opplevelsene utenlands. Det synes å være en mulighet for det, samtidig som det er vanskelig å finne ut av ut fra den dokumentasjon som foreligger og at man i hovedsak bygger på skadelidtes egen beretning. En generell forhøyet aktivering etter hjemkomst, noen vanskeligheter i arbeidsliv og sosialt liv, og et tiltakende alkohol- og medikamentforbruk kan ha medført de vanskeligheter han sliter med i dag.»

På denne bakgrunn konkluderer Hegge med at det ikke er sannsynliggjort årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers plager. Nemnda er ikke enig med den sakkynndige i denne vurderingen av bevisene i saken.

I lys av dokumentene som er gjennomgått over og sakens øvrige bevis, mener nemnda at det er godt dokumentert at klagers tjeneste, særlig i [REDACTED], var egnet til å gi psykiske belastningsskader. Nemnda viser videre til at det finnes tidsnær dokumentasjon på forekomst av akuttssymptomer og brosymptomer. Det vises i denne anledning til de ovennevnte journalnotatene fra allmennlege [REDACTED] i 200[REDACTED], og fra [REDACTED] i 200[REDACTED].

Nemnda legger til grunn Hegges vurdering om at klagers funksjonsnedsettelse i dag i hovedsak skyldes alkohol- og medikamentavhengighet. Slik avhengighet anses ikke i seg selv som en psykisk belastningsskade, men gir rett på kompensasjon dersom avhengigheten er en følge av skaden. Nemnda viser til sitatet fra Hegge over, hvor han peker på at alkohol- og medikamentavhengigheten kan skyldes tjenesten. Hegge konkluderer likevel med at det er mindre enn 50 % sannsynlighet for at dette er tilfelle. Dette er nemnda uenig i. Nemnda kan ikke se at det foreligger andre hendelser eller momenter i klagers liv som forklarer hans plager. Klager har hatt en tilsynelatende god oppvekst, og fungerte godt frem til tjenestegjøringen. Problemene hans ser ut til å ha startet kort tid etter hjemkomst fra [REDACTED]. I lys av at det foreligger klare holdepunkter for at klager er påført en psykisk belastningsskade, mens det ikke foreligger andre årsaker til hans alkohol- og medikamentavhengighet, er det etter nemndas syn mest sannsynlig at klagers plager skyldes tjenesten. Nemnda tilføyer at Hegge i sin erklæring burde undersøkt en mulig årsakssammenheng nærmere, jf. egen uttalelse om at «[d]et bør vurderes hvorvidt skadelidte kan ha utviklet en avhengighet av alkohol og medikamenter som en følge av opplevelsene utenlands».

Etter en alminnelig bevisvurdering, finner nemnda at det foreligger årsakssammenheng mellom klagers psykiske plager og tjenesten. Hegge anslår klagers varige medisinske invaliditet til 15-34 %, og skriver at alkohol- og medikamentmisbruket vurderes å ha en betydelig innvirkning på skadelidtes funksjonsevne. Klager er i dag 100 % ufør med full yrkesskadedekning. Det foreligger ikke holdepunkter for at det er andre årsaker til hans ervervsuførhet enn tjenesten. Klager innvilges derfor full kompensasjon tilsvarende 100 % av 65 G.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 42 750,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 18 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

3. Konklusjon

Klagen tas til følge. Klager tilkjennes kompensasjon med 100 % av 65 G.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr 42 750,- inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, _____

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda